

невизначеність у джерелах фінансування виконання програми, надто широкі цілі й завдання, недосконалість механізмів оцінювання та моніторингу інноваційних програм.

Наступною низкою проблем є відсутність механізму координації між національними та регіональними органами влади, недостатні та нечіткі правові рамки щодо науки, технологій та інновацій (як суперечності у розділах Конституції України, що визначають територіальну основу та регіональну систему місцевих органів влади і місцевих адміністрацій), а також обмежені фінансові ресурси та відсутність центрального механізму передачі коштів регіонам (включаючи податкові надходження).

Челомбітько М. В., студентка,
ф-т менеджменту,
науч. рук. – **Радионова Л. А.**, канд. філос. наук, доц.
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова, Україна*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

Сьогодні склалася нова соціальна реальність – інформаційне суспільство та глобальний економічний простір, розриває принципи державного суверенітету як основи державності в умовах індустріального суспільства. У цій ситуації радикально змінився об'єкт управління їм стало інформаційне суспільство, в якому «інформація стає важливіше самої речі». В умовах нового інформаційного суспільства саме володіння інформацією і контроль за нею стають найважливішим адміністративним ресурсом. Це вимагає нового погляду на переосмислення основних принципів здійснення децентралізації влади в Україні у рамках сучасної інформаційної реальності.

Вирішення цих завдань передбачає високий рівень комунікацій в суспільстві, про що Валлерстайн говорить в роботі «Кінець знайомого світу» [1]. Дана проблема особливо актуальна для України. Інтеграція України в Європейський Союз відбувається в умовах стрімко наростаючої динаміки глобальних загроз, які доповнюються процесами внутрішньої трансформації економічної сфери та формуванням інститутів демократії.

Аспектів децентралізації влади в Україні безліч – від податків до виборчого права. На нашу думку, почати слід з питання про теоретико-методологічні основи децентралізації влади, бо як ще в середині минулого століття писав Курт Левін: «Немає нічого більш практичного, ніж хороша теорія».

Відносини влади і панування – основне джерело самовідчуження людини. Традиційні форми панування, такі як ієрархія і ринок, майже повністю підпорядкували собі людину. У сучасному світі актуалізується

третій спосіб координації взаємодії людей в суспільстві. – дискурс, або комунікація.

Справжня легітимність рішень влади може виникнути лише через їх попереднє публічне обговорення, відкритість, терпимість до чужої думки, готовність скорегувати свою первісну позицію в разі появи в процесі дискурсу «кращого аргументу».

Саме деліберативна демократія, на нашу думку, відповідає публічному діалогу (дискурсу) інститутів держави і громадян, влади та інститутів громадянського суспільства. Попередником деліберативної демократії можна вважати Джона Дьюї звертав увагу на дієві механізми досягнення влади більшістю, підкреслював значення громадських дебатів і дискусій, в ході яких «домовляються» між собою різні соціальні спільності.

Подальший розвиток теорія деліберативної демократії отримала в роботах Юргена Хабермаса та його теорії «комунікативної дії», що знайшло відображення в європейському досвіді децентралізації влади. Він підкреслює, що раціональне виникає і розвивається саме в сфері комунікацій, і процеси, що відбуваються в цій сфері, є визначальними факторами суспільного розвитку. Саме комунікативний дискурс, на думку Хабермаса, створює той простір свободи, в якому індивіди на основі згоди здатні впливати на хід історичного процесу, бути його реальними суб'єктами. На цьому висновку заснована наша методологія аналізу децентралізації влади в Україні [2].

На відміну від Ю. Хабермаса, Джозеф Бессет розглядає деліберативний процес вкрай прагматично і навіть утилітаристські, і саме ці аспекти реалізовані на американському континенті. Він доводить, що деліберативні процедури були і залишаються одним з найважливіших інструментів здійснення влади. При цьому, для нього деліберативна процедура полягає в дискурсивному виявленні громадської користі і суспільного блага. Саме суспільні користь і благо зміщують акцент у бік, утилітаризму, який виступає ідеологічною платформою для усіх політичних течій ХХІ століття. [3].

Послідовниця Хабермаса американська дослідниця Сейла Бенхабіб звертає особливу увагу на партисипативну демократію, або демократію участі. За Бенхабіб, процес прийняття рішень вимагає вільного і розумного публічного торгу і процедури громадського обговорення серед всіх соціальних суб'єктів, що призведе до збільшення легітимності політичного режиму. Для реалізації принципів деліберативної демократії, всі учасники публічного діалогу повинні мати однакові можливості участі в цьому процесі [4].

Саме демократія участі і стала концептуальною основою нашого дослідження. В її основі – переконання про здатність громадян брати участь не лише у виборах, референдумах, плебісцитах, а й безпосередньо у політичному процесі – у підготовці, прийнятті та впровадженні владних рішень.

Згідно американського дослідника Бенджаміна Барбера, партисипативна модель демократії розглядає участь громадян не як засіб для

досягнення будь-якої мети, а само є ціллю. Іншими словами, політична участь громадян є механізмом самовдосконалення людини, що в перспективі підвищує рівень компетентності та освіченості громадян [5]. Таким чином, громадська участь – це джерело додаткового інтелектуального ресурсу для публічної влади і тому є корисною й потрібною для неї.

Узагальнюючи зарубіжний досвід використання технологій залучення громадян до процесу вироблення та прийняття рішень, ми звернули увагу на публічно-правові інститути, які забезпечують широке застосування різних форм участі населення в процесі прийняття управлінських рішень як на місцевому, так і на загальнонаціональному рівнях. Надання цим інститутам особливого місця в системі децентралізації влади можна розцінювати як установку на розвиток і поступове поширення партисипативної демократії.

Найбільш успішною моделлю участі громадян в самоуправлінні є Тілбургська, яка є інтегральною, бо передбачає не тільки політичну, а й високу соціальну активність.

Тілбург – шосте за величиною місто Нідерландів (200 тис. жителів). За таким показником, як вартість життя він традиційно займає одну з кращих позицій серед міст держави. Притому що відносно недавно регулярно входив в першу десятку рейтингу найдорожчих місць в країні.

Особливість Тілбургської моделі в тому, що адміністрація розглядається як холдингова компанія. Основа цього механізму – щорічний план міського управління. Тілбургська модель базується на чотирьох китах.

На першому місці – обговорення того, що повинно бути зроблено в тому чи іншому районі міста, а потім створення системи розподілу ресурсів.

Другий істотний крок – інспектування всіх районів міста з використанням концепції «базової якості». Обговорюється, що має бути в кожному районі, після чого організовується систематичний розподіл коштів.

По-третє, залучення жителів конкретного району в обговорення його проблем – щоб уникнути непотрібних і витратних бюрократичних рішень. Так городяни стають партнерами по поліпшенню якості життя в різних районах міста.

І, по-четверте, кінцева мета – інтегрувати стратегії на рівні окремих районів в єдине ціле – в стратегію розвитку міста.

В результаті нововведень уже в перші роки стало помітно значне поліпшення ситуації в окремих районах міста за такими показниками, як соціальна напруженість, відтік населення, невдоволення жителів, рівень безпеки, транспортні проблеми тощо. Також серед видимих результатів – істотне зниження витрат міського господарства. Щороку в казні Тилбурга залишалися гроші. Цю суму традиційно інвестують в розвиток міста, поліпшення умов життя в районах. Крім того, профіцит міського бюджету дає можливість засновувати щорічні гранти на реалізацію ідей жителів [6].

Спираючись на зарубіжний досвід, концепція децентралізації влади в Україні передбачає наступні кроки.

По-перше, визначається територіальна основа органів місцевого

самоврядування та виконавчої влади, для чого створюється трирівнева система адміністративно-територіального устрою в країні. Планується, що це будуть 27 регіонів, 120-150 районів і 1500-1800 громад. Тобто, відбудеться і адміністративна реформа.

По-друге, реформатори планують розмежувати повноваження між органами місцевого самоврядування різних рівнів, а саме – найбільш важливі для людей повноваження передати на найближчий до людей рівень влади.

На нашу думку, важливим засобом реалізації запланованого є підготовка відповідних спеціалістів. Вперше в Україні за підтримки Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова розпочав підготовку за магістерською програмою фахівців з адміністративного управління об'єднаними територіальними громадами.

Таким чином, децентралізація влади в Україні передбачає перехід від парадигми суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин між органами влади та громадянами.

Концепція партисипативної демократії – методологічна основа місцевого самоврядування.

Узагальнюючи зарубіжний досвід, ми дійшли висновку, що адекватною задачею реформування влади у XXI столітті є інтегральна модель запровадження партисипативної демократії на прикладі Тилбурга.

Громадська участь – це джерело додаткового інтелектуального ресурсу для публічної влади, тому вкрай важливою є своєчасна підготовка компетентних спеціалістів в контексті децентралізації влади в Україні.

На наш погляд, саме зростання реальної участі громадянина в управлінні своєю домівкою, мікрорайоном і містом у цілому – від інформування до партнерських відносин – є децентралізації влади в Україні партисипативна демократія в дії.

Література:

1. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века /Пер. с англ. под ред. В.И. Иноземцева. - М.:Логос, 2004. – 368 с.
2. Habermas J. Theorie des kommunikativen Handelns. Bd 1-2. Frankfurt/ /Main, 1981.: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.km.ru/referats/2039CB386D0843878A4B08A78BE2F89A>
3. Бессет Джозеф М. Тихий голос разума. Делиберативная демократия и американская система государственной власти.- Изд-во: РОССПЭН.-2011,336 с.
4. Бенхабиб Сейла. Притязания культуры. Равенство и разнообразие в глобальную эру. /Пер. с англ. под ред. В.И. Иноземцева. - М.:Логос, 2005. - 350 с.
5. Benjamin R. Barber Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age Twentieth Anniversary Revision , 2004.
6. Эффективная модель управления городским бюджетом. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://infosila.ee/main/112-effektivnaya-model-upravleniya-gorodskim-byudzhedom.html>